Marin *BUTUC*

DESPRE UNELE ASPECTE PRIVIND CARACTERUL SISTEMIC AL TERMINOLOGIEI MILITARE ROMÂNEŞTI

Teza lui Ferdinand de Saussure despre caracterul sistemic al limbii constituie în permanenţă un imperativ al lingvisticii. Savantul genevez a afirmat că „o limbă constituie un sistem”[1], fapt ce presupune o anumită organizare internă.

Lingvistul rus D. S. Lotte, vorbind despre caracterul sistemic al limbii, dezvoltă, într-un fel, aspectul aplicativ al acestei teorii. El menţionează că sistemicitatea se manifestă sub mai multe aspecte şi chiar în toate macrosistemele terminologice. Sistemicitatea, după el, este o necesitate, o condiţie *sine qua non* în organizarea sistemului terminologic din orice sferă de activitate. „Terminologia fiecărui domeniu de ştiinţă şi tehnică, menţionează D. S. Lotte, trebuie să reprezinte nu o totalitate de cuvinte stabilite în mod arbitrar, ci un sistem bine organizat”[2]. Astfel, fiecare termen îşi poate găsi sensul său adecvat, statutul denotativ, ca element al unui sistem terminologic. Cu alte cuvinte, orice termen trebuie să fie în corelaţie logică şi semantică (cu motivaţie), în raport cu alte noţiuni din domeniul dat.

După părerea noastră, pentru a respecta aceste condiţii, e necesar să existe principii corecte de standardizare a unui metalimbaj terminologic, ceea ce înseamnă că orice subgrupă de termeni (microsistem), din cadrul fiecărei terminologii (macrosistem), trebuie să se bazeze pe condiţii logice, privind acceptarea termenilor în cadrul unui microsistem. Totodată, e necesar să existe şi un principiu unic de definire a termenilor din subgrupul dat, iar constituirea, de facto, să se efectueze microsistemelor terminologice, în conformitate cu principiul de constatare a particularităţilor comune. Însă, cât priveşte alcătuirea definiţiilor, acest lucru trebuie făcut în baza principiului determinării particularităţilor relevante (forma şi funcţia) ale termenilor din cadrul microsistemului. Numai în cazul în care sunt respectate aceste imperative se poate vorbi despre anumite „calităţi de sistem ale unui metalimbaj”[3], altfel spus, poate

BDD-A20611 © 2009 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:56:08 UTC)

fi sesizată și asigurată o sistemicitate terminologică atât la nivel de microsistem, cât și la nivel de macrosistem.

În continuare, vom încerca să demonstrăm fenomenul sistemicității în baza unui microsistem terminologic militar, și anume cel cu referire la noțiunea de „tun". Se știe că industria militară, sub toate aspectele ei, constituie, în general, un complex întreg și foarte variat de termeni militari. Însușirea lor ar fi imposibilă, dacă nu ar fi asigurată o organizare sistemică, adică o sistemicitate, mai întâi la nivel de microsistem și apoi la nivel de macrosistem, făcând, în ambele cazuri, ca termenii să devină sistemici. Bunăoară, noțiunea de „tun" în tehnica militară este bine cunoscută și bine determinată. Termenul în discuție apare astăzi în mai mult de douăzeci de tipuri de tunuri. Dacă acești termeni, prin care sunt denumite tipurile de tunuri, nu ar fi sistemici, adică dacă nu ar fi organizați în microsistem, conform principiului sistemicității, ei ar deveni nefuncționali, inoperabili și greu de memorat. Dacă pentru fiecare tip de tun ar fi fost creat un termen nou, total deosebit, cu un semnificant aparte, care să difere în mod radical ca formă gramaticală, atunci el (termenul nou ce denumește un alt tip de tun) ar înceta să aibă o motivație în raport cu celelalte tipuri de tunuri, și, drept consecință, tipul respectiv de tun ar deveni asistemic în cadrul microsistemului său. Iată din ce cauză denumirea tuturor tipurilor de tun s-a făcut prin sintagme (îmbinări de cuvinte), aflate în raport morfo-sintactic, unde elementele constituente dispun în mod individual de relevanță sintactică. În calitate de determinat al sintagmei se află, în mod obligatoriu, termenul „tun", iar calitatea de determinant s-a stabilit în conformitate cu particularitățile, locul și funcția fiecărui tip de tun în cadrul operațiunilor militare: *tun de asediu, tun antitanc, tun antiaerian, tun atomic, tun de bord, tun automat, tun cu țeavă lisă, tun naval, tun cu fascicul laser, tun de asediu, tun pneumatic, tun autopropulsat, tun de turelă, tun de semnalizare, tun divizionar, tun ușor, tun de calibru mare, tun cu mai multe țevi, tun mecanizat, tun cu țeavă ghintuită, tun semișenilat, tun cu cadență mare de tragere, tun de calibru mijlociu, tun frontal* etc.

Așadar, sistemicitatea asigură caracterul accesibil și funcțional, operabil, al terminologiei în discuție. Neglijarea sistemicității i-ar fi lipsit pe cei ce profesează milităria de posibilitatea de a utiliza liber și coerent acești termeni, cu atât mai mult cu cât terminologia militară (macrositemul terminologic militar) dispune, în general, și de alte microsisteme, în paralel cu microsistemul noțiunii „tun".

BIBLIOGRAFIE

1. Ferdinand de Saussure, *Curs de lingvistică generală*, Editura Polirom, Iași, 1998, p. 98.
2. Д. С. Лотте, *Как работать над терминологией*, Наука, Москва, 1968, с. 35.
3. Ibidem, p. 44.

BDD-A20611 © 2009 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:56:08 UTC)